

20. Ladislav Smoljak a Zdeněk Svěrák – Dobyť severního pólu

Autoři

- **Ladislav Smoljak**
 - **Vzdělání:** po neúspěchu na DAMU studoval fyziku a matematiku na Univerzitě Karlově v Praze
 - **Profese:** herec, režisér, scénárista a dramatik; spolu s Z. Svěrákem a J. Šebánkem spoluzakladatel Divadla Járy Cimrmana
 - **Hlavní díla a činnost:** autor a režisér filmů a inscenací jako *Kulový blesk*, *Marečku, podejte mi pero!*, *Jáchyme, hod' ho do stroje!*, *Vrchní, prchni!* a „Cimrmanovských“ her jako *Jára Cimrman ležící, spící*; *Dobyť severního pólu*; *Dlouhý, Široký a Krátkozraký*
- **Zdeněk Svěrák**
 - **Vzdělání:** 1958 absolvoval obor český jazyk a literatura na Pedagogické fakultě Univerzity Karlovy v Praze
 - **Profese:** herec, humorista, dramatik, scenárista a textař; autor více než 300 textů a od roku 1968 účinkuje ve 32 hraných filmech
 - **Spolupráce:** spoluautor a spoluzakladatel Divadla Járy Cimrmana; autor oscarového scénáře k filmu *Kolja* a scénáře k *Obecné škole*
 - **Společenská aktivita a ocenění:** zakladatel charitativní organizace Paraple; držitel tří cen Magnesia Litera; člen poroty na Berlinale 1989

Děj

Stejně jako většina ostatních představení Divadla Járy Cimrmana, je i severské drama *Dobyť severního pólu* složeno ze dvou částí – série odborných referátů, týkajících se života a díla Járy Cimrmana a v druhé části pak ucelenějšího zpracování některého jeho díla – v tomto případě činohry *Dobyť severního pólu* Čechem Karlem Němcem 5. dubna 1909.

Tato hra je uvozena následujícími referáty (v závorce je název postavy, kterou zpravidla příslušný přednášející ztvárňuje po přestávce):

- Nově objevená báseň – recitace básně „Školní brašnička“
- Zkouška nové technické síly (Tuto přednášku přednáší Zdeněk Svěrák, v případě, že hrál Pomocného Učitele Jaroslav Weigel, přednášel ji Ladislav Smoljak, v případě, že nehrál ani jeden, přednášel Jaroslav Weigel)
- Objev arktického sněžného člověka (Varel Frištenský – Smoljak/Hraběta, v případě, že nehrál Zdeněk Svěrák, přednášel tuto přednášku Jaroslav Weigel)

- Cimrmanova záhadná hra *Přetržené dítě* (Americký Čech Vondruška/Vozáb). Hru *Přetržené dítě* napsal Cimrman po svém návratu z Arktidy. Nalezené dílo ovšem nebylo psáno jeho rukou. Cimrman, který se z cesty po severu vrátil se silným nachlazením, ji diktoval svému sousedovi, panu Padevětovi. Ten si neuvědomil, že člověk s rýmou vyslovuje některé hlásky odlišně (m jako b, n jako d).
- Živé obrazy Járy Cimrmana – rekonstrukce několika živých obrazů (Náčelník Karel Němec Kašpar/Penc/Hraběta)
- Masová scéna „Škodou nezjistí, kdo se pojistí“ – rekonstrukce živého obrazu (Tuto přednášku přednáší Zdeněk Svěrák, v případě, že hrál Pomocného Učitele Jaroslav Weigel, přednášel ji Ladislav Smoljak, v případě, že nehrál ani jeden, přednášel Jaroslav Weigel)

Následuje vlastní hra, která vypráví o skupince českých otužilců, kteří se na návrh lékárníka Šofra rozhodnou pro cestu na severní pól. Vedoucím výpravy je předseda jednoty Karel Němec, jejími členy pak pomocný učitel Václav Poustka, lékárník Vojtěch Šofr a potah Varel Frištenský' (bratranec Gustava Frištenského), jenž díky své síle nahrazuje dobrodruhům psí spřežení. Hru doprovázejí citace z učitelova deníku. Po mnoha útrapách, bojích s trudnomyslností (zazní píseň „Polární noc“) a na pokraji smrti hladem, mrazem a vyčerpáním, se otužilci nakonec na severní točnu dostávají dne 5. dubna 1909, tedy den před Robertem Pearym. Cestou nacházejí také zmrzlá těla dvou členů polární výpravy profesora McDonalda, z nichž jeho pobočníka, poručíka Berana, na rožni rozmrazí k životu. Hra končí živým obrazem „Češi na severním pólu“, který Jára Cimrman vytvořil pro ples branických ledařů.

O dílu

- **Žánr a vydání**
 - **Typ díla:** komedie / divadelní hra
 - **Plný titul:** *Dobyť severního pólu Čechem Karlem Němcem 5. dubna 1909*
 - **Autoři:** Zdeněk Svěrák, Ladislav Smoljak a fiktivní Jára Cimrman
 - **Premiéra:** 25. října 1985, Divadlo Jiřího Wolker, Praha
 - **První knižní vydání:** ve sbírce *Hry a semináře: úplné vydání* (Paseka, 2010)
- **Prostředí a struktura**
 - **Čas a místo:** fiktivní rok 1909, arktická výprava Čechů, která dobyla Severní pól den před Robertem Pearym
- **Dvoudílná forma:**
 - Satirické odborné přednášky o životě a díle císaře Cimrmana
 - Činohra zachycující vlastní „dobyť“ pólu
- **Hlavní postavy**
 - **Karel Němec:** velitel expedice, předseda Sokola a nositel pseudovědeckých ideálů
 - **Václav Poustka:** pomocný učitel, vypravěč děje skrze zápisky v deníku
 - **Vojtěch Šofr:** lékárník, autor úvodního „referátu o nové básni“
 - **Varel Frištenský:** silák, který nahrazuje psí spřežení

- **Témata a motivy**
 - Satira české národní psychologie a vlasteneckých klišé
 - Zpochybnění pseudovědy a teoretických receptů na štěstí (melancholie vs. sport)
 - Síla jazyka: slovní hříčky, historické hoaxy, distanční efekt
- **Stylistické prostředky**
 - Metatextové přechody mezi „seminářem“ a vlastní hrou
 - Tableaux vivants (živé obrazy) jako součást scénografie
 - Hudba: Petr Skoumal; výprava a kostýmy: Jaroslav Weigel
- **Význam díla**
 - Kultovní součást repertoáru Divadla Jára Cimrmana, klíčový příklad české scénické satiry
 - Nadčasové varování před absurdními mechanismy vlastenecké ideologie a pseudovědy